

PROFESSOR PÖLLUMAJANDUSTEADUSTE DOKTOR ÜLO OLLI ESIMESED SAMMUD

Jõudmaks teadlase ja õppejõu ihaldatud tiitliteni, tuleb läbida palju ja mitmekesiseid etappe. Olgu siinkohal meenutatud üksikuid tähelepanuväärseid juhtumeid või sündmusi, püüdmata teha üldistusi Ülo Olli kui isiku suhtes. Aga isiksus oli ta igal juhul.

Meie kursuse õpiaeg (1957–1962) sattus perioodi, kus hakkas stabiliseeruma kahe loomakasvatuse erialale väga tähtsa teadusasetuse (ELVI, asutatud 1947) ja õppeasutuse (EPA zootehnikateaduskond, asutatud 1951) teaduskraadiga võimeka kaadriga komplekteerimine. Mitmed Tartu Ülikooli õppejõud aitasid koha-kaasluse alusel käivitada loomakasvatuse ja veterinaaria instituudi osakondade tööd, mõned seejärel tegid sama EPA kateedrites. Hädasti oli vaja uusi teaduskraadiga õppejõude, aga aspirantuuri kohtade arv oli piiratud ja kolm aastat jäi sageli väitekirja kaitsmiseks liiga lühikeseks. Appi tuli sihtaspirantuur.

Loomakasvatajatele pakkus abi sihtaspirantuur Leningradi Põllumajandusakadeemias. Selle läbisid ka hilisemad professorid Leida Lepajõe (1953–1956) ja Ülo Oll (1956–1959). Sihtaspirantuuri lõpetanule pidi lähetaja kindlustama töökoha, mis alati ei lahenedud kergesti, probleemi oli ka Ülo Ollil. Mõneti ärev aeg, aga järgnes stažeerimine Saksa DV Leipzigi ja Jena ülikoolides. Siinkohal paar meenutust.

Tollal luges söötisõpetust professor August Muuga, kes oli väga erudeeritud ja oma loengusse hästi süvenenud õppejõud. Vahel ei pannud ta tähelegi, et loenguaeg oli otsas ja professor oli auditooriumis kahekesi kursusevanemaga, kes pidi päevikusse õppejõu allkirja saama. Praktikumidest on meelde jäänud arvestus, mida viis läbi assistent Ülo Oll. Juba tol ajal rakendas ta sama meetodit, mida on "kannatanud" hilisemad tudengid ka eksami sooritamisel. Protseduur algas pärastlõunal, minul õnnestus tulemus kätte saada hilisõhtul, paljudel öötundidel. Kui hommikul tulime auditooriumisse teise õppeaine loengule, siis assistent ja meie kursuse ukraina päritoluga lenduripoeg Leonid Legonkov keetsid laboris hommikukohvi.

Tema traditsioon oli tudengite lõpupeol ette lugeda oma luuletus, kus koha olid leidnud enamik lõpetajatest. Luuletaja anne oli Ülo Ollile nii omane. Ja veel peast arvutamine. Kui aastakümnete pärast piirdus ta kahekohaliste arvude korrutamise/jagamisega, tundsin, et professor hakkab vanaks jääma. Nooremapoolsena sai hakkama kolmekohalistega. Ja tema keelevaist, olgu tegemist eesti või vene, kindlasti samaviisi ka saksa keelega.

Tänu Saksamaal saadud kogemustele ja matemaatika huvile võib Ülo Olli lugeda biomeetria ehk variatsioonistatistika "maaletoojaks" EPA-sse, esmalt aspirantide ja hiljem doktorantide väitekirjade katsetulemuste analüüsil. Paradoks oli vaid selles, et EPA-s oli üks suur elektronarvuti, mitte võimekuselt, mis oli aga alati hõivatud. Aspirantide käsutusse jäid käsiarvutid "Felix" või kaasaegsem BK-1. Mõlemad töötasid vändaga, eelnes pulkade/klahvide abil arvu(de) sisendamine. Andmetöötlus muutus ajapikku väitekirja nõudeks, aga

tehniline varustatus jäi aastakümnete kaugusele. Abitaotlejad aga "ründasid" Ülo Olli, ka kodus tollasel Abovjani, tänase Munga tänava polikliiniku ruumides. Polnud harvad juhused, kui samaaja aspirandid tegid arvutustööd kolleegi väitekirja tarvis. Ikka Olli pere kodus. Siinkohal tuleb avaldada tunnustust ja tunda lausa imetlust abikaasa Luule suhtes, kes suutis toime tulla nelja lapsega sel ajal, kui Ülo Oll oli Saksamaal, või meiega, kes käisime nende kodus "raalitamast". Isegi aknalauad olid rakenduses.

Selle "kombinaadi" üks tippphetketest oli, kui olime ametis hetkel kõige tähtsamaga, selle juhi Ülo Olli doktoriväitekirja lõpviimistlusega. Hommikul kell kuus peab väitekirja koos autoriga Leningradi bussil olema, aga öösel kella kahe paiku ei leita kusagilt kokkuvõtte nelja lehekülge. Polnud muud lahendust, kui autor ajas habeme ära, asus laua taha ja Luule kirjutusmasina juurde väitekirja olulisimaid, vahepealseid täpselt nelja lehekülge uuesti kirjutama. Kõik õnnestus, mis näitab Ülo Olli suurt kontsentratsioonivõimet, isegi keskööl. Puudu jäänud lehed olid libisenud kokkupandava diivani seljatoe vahele, kust need hiljem leiti.

Ülo Olli kursus, tegelikult tunti seda "Männiku kursusest", lõpetas eelviimase kursusest Tartu Riikliku Ülikooli agronoomiateaduskonna 1950. aastal. Võimekad kursusekaaslased lendasid kui mesilased "puhkenud õitele" – vastloodud ametikohtadele põllumajandusministeeriumis, rajoonide keskustes, ELVis/EMMis või majandijuhtideks, sest kollektiviseerimine oli just lõpule viidud. Paljudel tekkis huvi ka teaduskraadi vastu, ja miks mitte, kui hea nõuandja, isegi hea vormistaja oli oma kursusest olemas. Laia tänava söötiskateeder nägi neid väga sageli. Nii mõnigi väitekirja jäänuks olemata tuntud kirjamehe osaluseta.

Tundes omal nahal teadusesse/õppetöösse pürgimise raskusi, oli ta alati abivalmis, samas ei unustanud nõudlikkust väitekirja sisu, vormistuse ja taseme suhtes. Paljudele kujunes ta märkamatuks teiseks juhendajaks. Uskumatult palju aega kulutas Ülo Oll n.ö teiste abistamisele. Oma kraaditaotlejad seadis ta järjekorda, milles ettepoole "trügimist" ei tahtnud aktsepteerida.

Ajalimiiti kasutas ta pingeliselt, vaid laupäeviti/pühapäeviti astus professor kateedri poole teele pärast üheksat või kümnet, kus ees ootas kirjutuslaua või selle ümber "kultuurikiht" (mõnikümme sentimeetri paks), mis vajas läbinärimist. Mida sa närid, kui ei leia sellest vajalikku lehte/lehti. Vaid hüüe ja kohal oli Antoniina Kiis, kes õige kiiresti vajaliku sellest paksust kihist üles leidis. Tema jäi professori lahutamatuks töökaaslaseks elupäevade lõpuni.

Nii kadusid aastad üksteise järel. Püüdsime selgitada, kui vajalik on regulaarne puhkus, mille mõistet või tähtsust ei suutnud keegi meist temale omasena selgeks teha. Või ei osanud meie mõista tema puhkusest arusaamist. Hoopis lisandus koormust tema võimetele ebaratsionaalsel dekaani kohal. Eripärane õppejõudude koosseis, pidevad koosolekud, võitlemine teaduskonna nimel koormas suhteliselt nõrka füüsilist vaimse surve

kaudu järjekindlalt. Ja 1985. aastal tungiski meie kartus tema ihu kallale, mis jättis sinna nähtava puude, kuid vaimu see ei murdnud. Ikka kiiresti-kiiresti vaja tööpõstide tagasi. Aga arstide nõu võttis ta kuulda, mitte otseteed tööle, vaid tervisliku kõnniga pikemat trassi

pidi. Äkki oleks varem sellega alustanud, jäänuks tuntud loomakasvatuse professor kauemaks meie hulka.

Emeriitprofessor Olev Saveli